

BORÇ FİNANSMANININ AHLAKİ BOYUTU

Yazan: James Buchanan *
Çev: Haluk Tandırcıoğlu**

Ekonomistler, modern rejimlerin devam eden ve artan bütçe açıklarının manevi ve ahlaki yönünü tamamen göz ardı etmişlerdir. Bir dereceye kadar ahlaki prensiplerin tercih kısıtlamalarını etkileyeceğinin ihmal edilmesi mazur görülemez. Ekonomik analizciler olarak ahlakın seçimi nasıl etkileyeceğini ve özellikle ahlaki değerlerin bozulmasının ekonomik ve politik kurumların mevcut fonksiyonlarını nasıl değiştirebileceğini anlamak görevimizdir. Ahlaki kısıtların politik önceliklerini nasıl etkilediğini bilmek ahlaki kuralların orjinlerini mukayeseli olarak anlamayı gerektirmez.

Gerçekte, geliştirilmek istediğim münazaralardan birisi temel olarak bu tip ahlaki kuralların “ rasyonel olmayan ” niteliklerine bağlıdır. Eğer ahlaki kurallar ahlaki ulaşılabilirlik sınırının varlığında seçimleri sınırlandırırsa ,o zaman ahlaki normların bozulması veya tahribi kısıtları yumuşatır ve bu yüzden sınır mahalini“ dışarıya”kaydırır. Ekonomistler olarak biz bunu analiz ederiz. Ben borçlardaki aşırı artışın veya kamu tüketim harcamalarının açık finansmanının en azından kısmen daha önceki mevcut ahlaki kısıtların bozulmasıyla açıklanabileceğini iddia edeceğim. Politika yapanlar bu yüzyılın ortasına kadar borç finansmanı için yeni bir teknoloji keşfedemediler. Onların rasyonel çıkarları onları her zaman vergi dışı kamu gelirlerini kullanmaya yöneltti. Bu yüzyılda olan şey borç finansmanının ahlak dışı olarak bilinmesidir. Burada rasyonel akılcılığın ortaya koyacağı böyle bir zararın mükemmel örneğine sahibiz. Daha önceki mevcut ve kültürel nitelikli ahlak kuralları tarafından sınırlandırmalara “ rasyonel seçim” yüklenme teşebbüsü gerçekte daha önce kontrol altında tutulan çok ilkel görüşlere dönüşüme izin verilmesine sebep oldu.

Herhangi bir kaçış ümidi varsa, modern mali açmazın bu ahlaki boyutuna müteşekkil olmak gerekir. Bilinçsizce gelişen soyut kurallar kendilerini rasyonel olarak yenileyemezler. Bununla birlikte , rasyonel olarak seçilmiş kısıtlar bozulmuş ahlaki kuralların ikamesi olarak hizmete sunulabilir. Daha önce ahlaki standartlar tarafından dikte edilen denk bütçeler açık

* James Buchanan ,The Moral Dimension Of Public Debt , **Economic Inquiry**,Vol,13,No:1, January 1985,pp.1-6.

** Dokuz Eylül Üniversitesi ,İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,Maliye Bölümü Araştırma Görevlisi.

olarak resmi anayasal dokümanlarda belirtilmemişlerdir. Bununla birlikte bu tip standartlar olmaksızın denk bütçe kısıtları zımni olarak seçilmeli, uygulamalı ve yürütülmelidir.

KABİLE MİRASI

Ben ne etnologist ne de antropoloğum ve bu alanların araştırmasında minimum seviyedeki meslek dışı bilgiden çok bilgiye sahip olduğumu iddia edemem. Bu yüzden benim savunmalarım varsayımsal olarak kabul edilmelidir. Büyük yerleşim birimleri üzerinde hakimiyet iddia eden ve büyük nüfusları içeren ihtiyari müştereklerin geleceği içinde veya insanların soyut geleceği içinde uyulması gereken ve bir çıkarı dikte eden hiçbir şey bizim biyolojik ve genetik doğamızda yoktur. Biyolojik olarak biz kabilesel sorumsuz insanlar olarak kalırız ve bizim doğal güdülerimiz çok küçük insan topluluklarında ortaya çıkanların ilerisine gidememiştir. Ahlak olarak adlandırdığımız davranış usulleri sadece kabilenin diğer üyelerine olan toplumsal sadakat duygusunu yansıtır.

Sermayenin formasyonu, birikimi ve sürdürülmesine yönelik aydınlanma sonrası davranışların değerlendirilmesi ilgili kabile birimi olarak geniş ailenin devam eden anlayışını yansıttı. Grup seçme yöntemi vasıtasıyla, üyeleri finansal ihtiyatlı olan aileler sürekli ve varlıklı oldu .Servet ve varlığın sürdürülmesine ve birikimine ilişkin olarak insan davranışının genelleştirilmiş normları bilinçsizce temel olarak fertlerin ve hiç bir şekilde modern ulus devletlerine benzer politik varlıkların çıkarlarına değil aile çıkarlarına yönelir.

MANEVİ TOPLULUKTAN MANEVİ DÜZENE

Buradaki tartışmaya ilişkin olarak insan etkileşiminin iki setini ayırt etmek için “ ahlaki toplum”ve “ahlaki düzen” kavramlarının kullanılmasını faydalı buldum.(Bakınız Buchanan 1981) .İnsanlar eğer böyle bir gruba sadakat gösteriyorlarsa , ahlaki topluluğa ait olurlar. Farklı ahlaki toplulukların insanları arasında verimli etkileşimi teşvik eden geniş şekilde kabul edilmiş davranış kodları paylaşılsa insanlar “ahlaki düzene” ait olurlar .İnsanlardaki mali ihtiyat normları ahlaki toplumun normları olmaktansa ahlaki düzenin normlarıdır. Çok gerçek bir şekilde, mali ihtiyat normları temel genetik güdülere ters düşer. Özellikle Hayek’ in en son yazılarında vurguladığı gibi “ ahlaki düzen ” normları biyolojik evrimdense uzun dönemli kültürel süreçte ortaya çıkar.

Modern insan tedrici olarak kabilesel miras tarafından empoze edilen sınırları aşmayı sağlayan davranış modlarına adapte oldu .Genetik orjinli olmayan bilinçli ve rasyonel

olarak öğrenilmeyen ahlaki normlara göre davranmayı öğrendi .Böyle yaptıkça , modern insan benim “ahlaki düzen ” olarak adlandırdığıma eşit olan Hayek ‘in “ büyük toplum” olarak adlandırdığı düzeni geliştirebildi. İnsanlar kabilesinden olmayan insanlarla yüz yüze geldi .Bu bağlamda karşılıklı alışveriş mümkün oldu. Bu yolla mülkiyet hakları tamamen farklı kabilelerin üyeleri arasında bile karşılıklı olarak saygı görür konuma geldi. Ticaret ve mübadelenin gerek bildiğim bütün formları ortaya çıktı. İşçinin uzmanlaşması genişledi ve modern piyasa koordinasyonunun mucizesi keşfedildi.

Benim buradaki amacım Hayek’in görüşlerine katılmak yada onları eleştirmek değil. Benim amacım ilgili devletler için karar yapımcıların mali ihtiyat normlarındaki değişme bağlamında “ ahlaki toplumdaki” “ahlaki düzene ” geçişin bir örneğini belirtmeyle sınırlıdır. Kabile mirasımızda içermediğimiz ve ahlaki toplumumuzda hiç bir zaman içermediğimiz insanların varlık ve yaşantılarına saygı göstermeye zorlayacak hiç bir şey yoktur. Birim olarak ulusun sermaye stoku için saygıyı açıkça gösteren davranışların genetik miraslarda kültürel gelişimin bir sonucudur. Viktorianların mali normları kültürel normlardır. Aileye yönelik ihtiyat davranışlardan ki en azından kısmen biyolojik orjinli olabilir. Ulusal sermayeye yönelik karşılaştırmalı davranışa kayış kültürel gelişimden kaynaklanan bir kaymaydı.

AHLAKİ REFORMİST OLARAK KEYNES

Tam bütçe denklığı , sınırlı vergi seviyesi ve kendi kendine işleyen para rejimine bağlılığı dikte eden klasik mali ahlak ne rasyonel olarak ne de biyolojik olarak çıkmıştır. Bu ahlaki paylaşanlar tarafından anlaşılmayan kültürel gelişim süresinin bir sonucuydu. Mali davranış için temel olarak klasik kurallara kayıtsız kalan kabilesel ahlakı da sürekli fonksiyon içinde mevcut oldu.

Benim burada vurguladığım ahlaki boyuttu. Keynes klasik kişileri tahrip eden başarılı bir reformist olarak görülebilir. Şimdiye kadar rasyonel tabanlı sebepler göstermiştir ve Keynes güçlü fakat esas olarak bilinçsiz bağlılığı uzun süren kuralları değiştirmeye çalışmıştır.

Bununla birlikte Keynes, maliye - para politikası ihtiyatı için uzun süren kuralları ve bütün rasyonel çıkışlı münazaraları bastıran yeterli kuvvette ortaya çıkan kabilesel güdülerini tanımada başarısız olmuştur.

Bugün gözlemlediğimiz borç finansmanını basit kamu tercihi politik analizinden tahmin etmiş olabiliriz. Seçmenler kamu harcamalarından fayda elde etmekten hoşlanırlar ve vergi ödemekten hoşlanmazlar. Seçilmiş politikacılar seçmenleri tatmin etmeğe teşebbüs ederler. Bu basit kamu tercihi modeli örneği üzerinde özenle durmaya biraz ihtiyaç vardır. Bildiğiniz gibi birkaç yıl önce Richard Wagner ile birlikte yazdığım kitapta bu modeli tartıştım.(Buchanan ve Wagner 1977).

Bu makale niçin vatandaşların ve politikacıların doğal eğilimlerin benzer olarak sadece Keynes sonrası çağda çıktığına göre bir açıklama ortaya koymak suretiyle kitaptaki modelin ötesindedir. Keynesyen ekonomik teori politikası esas olarak klasik dönemin zımni mali ve parasal rejimleri bulgularını ortadan kaldırdı.

KÜLTÜREL GELİŞMİŞ NORMLARIN ZEDELENEBİLİRLİĞİ

Niçin bu kurallar vardır ve niçin bu kurallar kırılmalıdır? Bu soruları cevaplamak için Hayek'in kültürel oluşum sonucu ortaya çıkan yasaların ve biyolojik güdülerin birbirinden farklı olduğuna ilişkin ayırımını dikkate almak yararlı olacaktır. Modern politik yapılardaki sorumsuz insan ulusunun sermaye stokunu "bitirmek" için seçildi .Keynesyen devrimin biçimlendirdiği ahlaki standartlardaki kaymalar yüzünden bu seçim oldu. Gelecekte milli gelir oluşumunu ipotek etmek artık ahlaksızlık olarak kabul edilmiyor.

Politik birimlere uygulanan mali ahlaki standartların bu erozyonu aile ve şahsi portföylere uygulanan ahlaki standartlar üzerinde tahmini bozucu etkilere neden oldu. Bununla birlikte standartların iki setinin kırılabilirliğinde temel farklılık devam etti.

En azından belli bir dereceye kadar aile veya kişisel varlığı zedeleyen ahlaksızlık biyolojik orjinden kaynaklanır. Kamu savurganlığı kültürel bir gelişim süreci içinde açık olarak oluşturulan ahlak standartlarının bozulmasından dolayı şimdi sınırsız olarak görünür. Özel savurganlık kısmen kültürel olarak beliren ahlak standartları tarafından kontrol altında tutularak devam eder.

Burada alınan bakış açısı açısından Ricardocu eşitlik teoremini içeren kamu borcu meselelerine ilişkin olarak davranış değişmemizin sonuçlarını vurgulamak için modern iktisatçılar tarafından yapılan teşebbüsleri gözlemek ilginçtir. Ricardocu eşitlik teoremi kamu borcunun özel borç eşitine dönüşümünü içerir. Bir dereceye kadar bu tip konversiyon ortaya çıkar , özel sermaye stoklarının veya aile tüketimi için kişisel standartlar toplam

ulusal sermaye stokuna kadar genişletebilir. Bununla birlikte bu modeller eksiktir. Onlar hiç bir şekilde bu yüzyılın ortalarına kadar normal kamu harcamalarının kamu borcu ile finansmanında

açıklama sağlayamaz.

KAMU SERMAYESİ OLARAK KÜLTÜREL GELİŞMİŞ NORNMLAR

Eğer gerçekte bireyler rasyonel üstü Ricardo- Barrocu tarzda hareket ettilerse niçin Keynes sonrası dönemde vergilendirme ve borç arasındaki finans karışımı çarpıcı bir şekil aldı? Eğer benim temel teşhisim doğru ise, ki içinde yaşadığımız yüzyılda kamu tercihlerinin davranışlarına başvurduğumuz gibi kültürel olarak gelişmiş mali ihtiyat karşılarken . daha önce mevcut olan ahlaki gücünü kaybetmiştir .ve kamu sermayesinin çok önemli bir kısmını bizim tahrip ettiğimizi vurgulamak gerekir. Eğer ahlaki kurallar yavaş olarak ve ihtiyatsız gelişmek zorunda ise o zaman yeniden insanda herhangi bir teşebbüs için küçük bir ümit vardır. Bununla birlikte eğer kısıtlar olarak seçilen zımni olanlarla ve ahlaki normlar yansıtan davranış kuralları arasında daima bir ikame edilebilirlik olduğunu fark edebilirsek biraz daha iyimser görüşe sahip oluruz.

Eğer bu ikame edilebilirlik kabul edilirse , o zaman ahlaki normların sınırlandırılmasında gözlenmiş erozyon kısmen davranış kısıtlarının bilinçli adaptasyonu ve uygulamasıyla giderilebilir. Kamu tercihçileri olarak (oy verenler olarak, fayda elde eden çıkar gruplarının üyeleri olarak, vergi ödeyicileri olarak,siyasi partilerin üyeleri olarak seçilmiş politikacılar olarak,bürokratlar olarak.) biz kamu tüketiminin borç finansı yoluyla ulusal sermaye stokumuzdaki hızlanmış tahribe karşı ahlaki yaptırımlar tarafından sınırlandırılmazsak, içinde kamu tercihleri yapacağımız politik kurumların resmi kurallarına daha çok bakmak zorunda kalırız. Aynı zamanda rasyonel faydaları maksimize eden normlara göre mevcut kurallar içinde davranırken seçim yaptığımız kuralların optimal olmayacağını fark etmek bağdaşmazlık ve zıtlık teşkil etmez.¹ Ahlaki kısıtların yokluğu ve mali kararların gözlemlenmiş açık-son kurallarına bağlılık durumunda, kamu tercihlerindeki rasyonel davranış sürekli ve hızlanmış bütçe açıklarını oluşturur.

¹ Elbette açık finansmanın da sınırları vardır. Borç servisi ödemelerindeki sürekli artış, ekonomik veya politik eşitliğin karakteristiği olamaz. Zımni eksiklik veya enflasyon vasıtasıyla yetersizlik elbette bu tip sınırlara sebep olacaktır. Bununla birlikte bu tip eksikliğin korkusu bile açık büyüklüğünde geçici azaltmalar için politik desteğin gerekliliğini meydana getirmek için yeterli olmayabilir. Fakat modern demokrasilerde sonuçlarında gösterdiği gibi geçici değişiklikler meydana getirecek hiçbir şey yoktur.

Sanırım denk bütçeyi gerektiren anayasal değişiklik üzerindeki tartışma birkaç on yıl içinde politik reformda en yapıcı gelişmeyi tavsiye eder. Keynesyen mantık tarafından mali ahlakın tahribine tanık olduktan sonra, Biz Keynes öncesi sonuçları meydana getirecek bilinçli olarak seçilmiş kuralları ve bozulmayla değiştirecek gayretler göstermek zorundayız. Özellikle ekonomistler olarak bu tip meselelerin tümünde kendi düşünce tarzımızı ortaya koymaya ihtiyacımız vardır.

KAYNAKLAR

- Buchanan James M., “ Moral community, Moral order,or Moral Anarchy,” Abbott Memorial Lecture No:17, in The Colorado College Studies, Colorado Springs,1981. _ and Wagner, Richard, Democracy in Deficit, Academic Press,NewYork,1977.
- Hayek, F.A., Law, Legislation,and Liberty: The Political Order of a Free People, Vol.III,Üniversity of Chicago press,Chicago,1979.